ASEMAN LAPSET RY - Annankatu 26 a - 00100 Helsinki
www.asemanlapset.fi – info@asemanlapset.fi – (09) 654 740

ASEMAN LAPSET RY:N ASIANTUNTIJALAUSUNTO VALTIOVARAINVALIOKUNNAN SIVISTYS- JA TIEDEJAOSTOLLE VALTION TALOUSARVIOSTA 2024

***ASIA**: HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024*
***Teema**: Nuorisotyö (29.91)*

Nuorisotyön keskeisistä painotuksista ja kipupisteistä

Aseman Lapset kiittää eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostoa lausuntopyynnöstä.

Vuoden 2024 talousarvio leikkaa nuorisotyön valtionrahoitusta. Nyt esitetty leikkaustaso on merkittävä toimialalla, jonka rahoitusosuus valtion talousarviossa on ylipäänsä ollut kovin pieni. Säästöt kohdistuvat merkittävissä määrin etenkin nuorisoalan järjestöjen toimintaan sekä etsivään nuorisotyöhön ja työpajatoimintaan. Nämä ovat juuri niitä tahoja, joiden parista löytyvät ne nuorisotyön toimijat, jotka erityisesti kohdistavat voimavaroja ulosjäämisriskissä olevien nuorten tavoittamiseen ja tukemiseen sekä tämän työn kehittämiseen. Säästöt ovat myös ristiriidassa hallitusohjelmaan kirjattujen panostusaikeiden kanssa.

Aseman Lapset suhtautuu positiivisesti siihen, että hallitusohjelmassa on monia nuorten hyvinvoinnin vahvistamiseen itsessään liittyviä tavoitteita. Kokonaisuudessaan näiden tavoitteiden toteutumista kuitenkin haastetaan nuoriin kohdistuvilla monialaisilla leikkauksilla. Etenkin lapsiperheiden tai nuorten sosioekonomista asemaa heikentävät päätökset ovat tällaisia. Koronapandemian aiheuttamaa hyvinvointivajetta nuorisoikäluokkien osalta aletaan vasta nyt kokonaisuudessaan tunnistaa. Nuorisotyö on monissa yhteyksissä juuri se toimiala, joka rakentaa keinoja kohdata ja tavoittaa myös haastavasti käyttäytyviä tai haavoittuvassa asemassa olevia nuoria näiden arjessa ja vapaa-ajalla, rakentaa väyliä osallisuuteen sekä toimii tulkkina nuorten ja aikuisten kokemusmaailmojen välillä.

Hallitusohjelmassa esimerkiksi nuorten mielenterveystukea halutaan lisätä. Myös neuropsykiatriseen kuntoutukseen varataan lisäpanoksia. Sekä etsivässä nuorisotyössä että nuorten työpajatoiminnassa kohdataan merkittävässä määrin neuroepätyypillisiä tai mielenterveyssyistä epävarmalle opinto- ja työelämäpolulle joutuneita aikuisuutta lähestyviä tai harjoittelevia nuoria. Samalla niiden avulla lisätään näiden nuorten pärjäämistaitoja, arjen vakautumista sekä oman tulevaisuuden suunnan ja paikan löytymistä.

Nämä palvelut ovatkin monelle nuorelle keskeisiä kannattelevia kehyksiä siihen, että esimerkiksi kuntoutuksella tai mielenterveyshoidolla tarjotut hyvinvoinnin vahvistamisen välineet saavat mahdollisuuden juurtua itsenäistyvien nuoren arkiseen elämään. Ilman arjessa tavoitettavaa ja pitkäkestoisuuteen pystyvää tukea hukataan käytännössä monia terveydenhuollossa tai kuntoutuksessa tehtyjä panostuksia.

Aseman Lapset pitää itsessään positiivisena, että hallitus kohdistaa rahoitusta koulu- ja oppilaitosnuorisotyöhön. On kuitenkin syytä miettiä mihin tarpeeseen panostuksella pystytään vastaamaan. Koulu- ja oppilaitosnuorisotyöhön varattu määräraha vastaa noin muutamaa kymmentä henkilötyövuotta. Riskejä vähentävä nuorten sosiaalinen vahvistaminen perustuu usein nuorten kasvokkaiseen tavoittamiseen ja koulu- ja oppilaitosnuorisotyön tyypillinen järjestämistapa kohdistuu nimettyihin oppilaitoksiin. Suomessa on pelkästään peruskouluja yli 2000, perusopetuksesta vastaavia kuntia yli 300. Ammatillista opetusta järjestäviä tahoja on lähemmäs sata ja näistä suurella osalla useita eri kampuksia, myös eri kunnissa. Lukioita on yli kolmesataa. Toistaiseksi koulu- ja oppilaitosnuorisotyölle asetetut tavoitteet ovat epäselviä ja tätä myöten myös toteutustavat nykymuodossaan erittäin kirjavia.

Koulunuorisotyöllä ei myöskään pystytä vastaamaan hallitusohjelman riskejä torjuvista tavoitteista niihin, jotka tyypillisesti kytkeytyvät nuorten strukturoimattomaan ja omaehtoiseen vapaa-aikaan. Aseman Lasten havaintojen mukaan monien nuorten oireilu alkaa jo varhaisnuoruudessa. Monet riskeistä ovat usein tunnistettavissa kouluissa, mutta oppilaitosten aikuisilta puuttuu realistisia mahdollisuuksia vaikuttaa nuorten

toimintaan näiden vapaa-aikana. Samalla osa nuorten keskinäisistä konflikteista sekä riskejä vahvistavasta tai luovasta ryhmäkäyttäytymisestä valuu kuitenkin koulusta vapaa-aikaan sekä toisaalta myös vapaa-ajalta kouluun.

Myös järjestöissä tehtävän nuorisotyön leikkaukset ovat kokonaistaloudellisesti lyhytnäköisiä. Valtionavustukset ovat jonkinlaista jatkuvuutta mahdollistava perusta monessa järjestössä toteutettavalle nuorisotyölle tai -toiminnalle. Samalla niiden taso ei ole seurannut esimerkiksi yleisen kustannustason nousua. Avustusten rinnalle järjestöt muilla toimillaan kanavoivat merkittäviä määriä yksityisiä resursseja nuorten hyvinvointia ja osallisuutta lisäävään sekä syrjäytymistä torjuvaan toimintaan. Nämä resurssit ovat paitsi euromääräisiä, myös aineellisia sekä esimerkiksi kansalaisyhteiskuntaa vahvistavia ja vapaaehtoistyön potentiaalia nuorten pariin jalkauttavia.

Valtionavustusten ja yksityisen rahoituksen yhteispelillä moni nuorisoalan järjestö pystyy myös tosiasiallisesti tarjoamaan julkisia panostuksia säästäviä palveluita paitsi kuntien nuorisotyön tueksi myös eri oppilaitoksille ja hyvinvointialueille. Etenkin nykyisessä suhdannetilanteessa nuorisotyön valtionavustusten merkittävä korvaaminen yksityisellä rahoituksella ei ole kestävä saati realistinen valinta.

Hallitusohjelmassa on monia nuoriin liittyviä tavoitteita. Näiden toteutumisen näkökulmasta Aseman Lapset pitäisi nuorisotyön leikkauksia kestävämpänä ratkaisuna panostaa etenkin inklusiivisesti toimivien matalan kynnyksen nuorisotyön muotojen kehittämiseen ja niiden avulla jollain tavoin oireilevien, haastavasti käyttäytyvien tai aikuisiin torjuvasti suhtautuvien nuorten tavoittamiseen jo varhaisnuoruudesta lähtien.

Inklusiivisella otteella nuorisotyöllä on mahdollisuus toimia niin nuorten osallisuutta lisäävillä kuin riskejä ehkäisevillä ja torjuvilla tasoilla rajattua ympäristöä tai ikäluokkaa joustavammin. Tällaiset työmuodot tyypillisesti yhdistävät resursseja sekä pystyvät parhaimmillaan tarjoamaan myös nuorten vanhemmille tai muille lähiaikuisille monilta puuttuvaa peilipintaa ja positiivista vahvistusta kasvatustehtävään. Ne pystyvät tukemaan myös monia viranomaisia luomaan luottamusta ja aiempaa parempia vuorovaikutussuhteita viranomaisiin torjuvasti suhtautuvien nuorten kanssa.

Helsingissä 9.11.2023

Christian Wentzel
toiminnanjohtaja
Aseman Lapset ry